

NA SPEKTROSKOPICKÚ TÉMU

SPOLUPRÁCA SPEKTROSKOPICKÝCH ORGANIZÁCIÍ V STREDO- A VÝCHODOEURÓPSKOM REGIÓNE

Cooperation of spectroscopic organizations in Middle and East Europe. The history of scientific cooperation of Middle and East European scientists in the field of spectroscopy is briefly reviewed. Due to the well known political reasons, this cooperation was mostly limited to the former East-Block countries. Yet, significant progress in spectroscopy as well as in common projects were achieved.

Ako to z prehľadu vývoja atómovej spektroskopie na Slovensku vyplýva [1], súbežne s rozvojom samotnej spektroskopie na Slovensku sa začala rozvíjať aj medzinárodná spolupráca [2]. Samozrejme, že to boli predovšetkým styky s niektorými spektroskopickými organizáciami a osobnosťami susedných štátov (Maďarsko, Poľsko, bývalá NDR). Tento úzky vzťah, ktorý sa vytvoril v rokoch 1954 až 1959 sa postupne rozširoval o bývalú Juhosláviu, Bulharsko a bývalý ZSSR; najmenej kontaktov bolo s Rumunskom. Kontakty smerom na západ (Rakúsko a SRN) boli z politických dôvodov veľmi skromné, aj keď obojstranný záujem bol výrazný. Tieto kontakty sa začali budovať až v šesťdesiatich rokoch.

Ak sa má sumarizovať už len vyššie uvedená užšia spolupráca (ČSSR, Maďarsko, Poľsko a NDR), je nutné uskutočniť určité systemizovanie. Už v rokoch 1954 až 1959 sa uskutočnila polooficiálna „inventarizácia“ spektroskopických potenciálov a pedagogických ako aj vedecko-výskumných zameraní. Tu bolo nutné zohľadniť i značne háklivú otázku miery

a charakteru „utajovania“ tzv. chránených údajov. Tieto snaženia nakoniec vyústili zase v polooficiálne organizačné štruktúry, akým bol aj CANAS (Colloquium Analytical Atomic Spectroscopy). Paralelne s týmto programom prebiehala i výmena publikácií a ďalších vedeckých materiálov medzi jednotlivými „školami“ a spektroskopikmi.

Zo začiatku bol dosť citlivou otázkou jazykový problém. Nakoniec sa dohodlo, že na rýdzo národných podujatiach bude uprednostnený príslušný národný jazyk. Na podujatiach, otvorených aj pre väčší počet zahraničných účastníkov, boli uprednostnené jazyky: anglický, francúzsky, nemecký a ruský, ale súčasne bolo umožnené i použitie domáceho jazyka. Takéto riešenie bolo, vzhľadom na dosť problematickú jazykovú pripravenosť väčšiny spektroskopikov, veľmi žiadúce. Podrobným rozpisom spoločných akcií sa zaoberá literárny prameň [1] a hlavne [2]. Prvou takou akciou spektroskopikov, kde sa vo výraznom počte zúčastnili kolegovia z Maďarska, Poľska a bývalej NDR, bol nesporne II. — Československý spektroskopický kongres, usporiadaný v októbri 1959 v Tatranskej Lomnici. Túto akciu treba považovať súčasne i za 1. CANAS. O rok nato kolegovia z Maďarska pripravili v rámci 3. Maďarskej spektroskopической konferencie vo Veszpréme medzinárodnú konferenciu, ktorú treba považovať za 2. CANAS. Podobne v septembri 1961 sa uskutočnila Poľská spektroskopická konferencia v Jelitkove, zase s vyzvanou medzinárodnou účasťou. Nakoniec sa v roku 1962 kruh uzavrel Nemeckou spektroskopickou konferenciou v Görllitze. Vedecké materiály týchto štyroch konferencií boli postupne národnými organizáciami vydané, a to prevažne v svetových jazykoch.

Veľmi výrazným krokom vpred boli monotematické sympóziá s výraznou medzinárodnou účasťou (1963 v Smoleniciach, 1966 v Drážďanoch organizovaná spektroskopická sekcia v rámci „Reinstoffsymposium“ a v Smoleniciach uskutočnené sympóziom o Analýze silikátov; v r. 1967 I. CSI — Postcolloquium v Košiciach a v r. 1969 zase v Smoleniciach organizované sympóziom o budení nevodivých látok).

Súbor týchto aktivít od r. 1959 až do r. 1969 stmelil jednotlivých spektroskopikov, ktorí nadviazali nielen kolegiálne,

ale aj výrazne priateľské vzťahy. Žiaľ, po roku 1968 až do r. 1989, v dôsledku nepriaznivých udalostí v Československu, nastala niekoľkoročná stagnácia. NDR, Rumunsko a ani Bulharsko neusporiadali žiadne konferencie s medzinárodnou účasťou (1973 Smolenice — problematika stopovej analýzy, 1974 Pécs — problematika spektroskopických zdrojov, 1975 Čingov — problematika použitia výpočtovej techniky a štatistiky, 1977 Balatonfüred CSI — Precolloquium o klasifikácii procesov budenia a 2. CSI — Postcolloquium na Štrbskom Plese zase o výpočtovej technike a štatistike. Tento okruh monotematických konferencií uzatvára monotematické sympóziom v r. 1978 v Radzejoviciach o matrikexefektoch.

K širšej spolupráci veľmi výrazne prispela svetová spektroskopická konferencia XX. CSI v Prahe. Na túto konferenciu nadviazala i nemecká (NDR) spektroskopická konferencia vo Finsterbergene (1979), kde sa vlastne založil CANAS, VI. Československá spektroskopická konferencia v Nitre, VI. Poľská spektroskopická konferencia v Białowiezi (1981) a XXV. Maďarská spektroskopická konferencia v Soproni (1982). Tieto konferencie boli veľmi dobre vyvážené aj z tematického hľadiska, ako aj z hľadiska proporcionality medzi molekulovou a atómovou spektroskopiou. Účasť zahraničných spektroskopikov bola vysoká, a to nielen zo spomenutých kooperujúcich zemí, ale i z ostatných európskych zemí a USA. Završenie tejto etapy rozvoja spektroskopie bolo XXVI. CSI v Sofii, ktoré už štandardne bolo spojené s radom monotematických Postcolloquií.

Záverečným aktom tejto etapy budovania spolupráce spektroskopikov stredoa východoeurópskych spektroskopikov bolo obnovenie CANAS-u (teraz Colloquium Analytische Atomspektroskopie) v r. 1993.

Literatúra:

M. Matherný:
Chem. listy **85**, 673—679 (1991)

M. Matherný:
Magy. Kém. Folyóirat **101**, 1—4 (1995)

M. Matherný